

внутренняя политика Австро-Венгрии. // Современный мир. - 1909. - №3. - С.100; 15. Василевский Л. Из Австрии. Политическая эволюция современной Чехии. // Новое слово. - октябрь 1897. - кн.1. - С.175; 16. Василевский Л. Обновленный рейхсрат. // Русское богатство. - 1907. - №11. - С.69; 17. // Образование. - 1907. - №2. - С. 138; 18. Башмаков А.А. Избирательная реформа в Австрии. - СПб., 1907. - С.22; 19. Василевский Л. Обновленный рехсрат. // Русское богатство. - 1907. - №11. - С.71; 20. Глебов А. Новый парламент. // Русская мысль. - 1911, кн.10. - С.65; 21. Левин М. Австрийские дела. // Русская мысль. - 1913, кн.9. - С.10; 22. Звездич П. "Историческая миссия" Австрии. // Русское богатство. - 1897. - №12. - С.121; 23. Василевский Л. Обновленный рехсрат. // Русское богатство. - 1907. - №11. - С.50; 24. Звездич П. Торжество чешской национальности и федералистические устремления чехов. // Русское богатство. - 1897. - №9. - С.77; 25. Звездич П. В Австрии. // Мир божий. - 1899. - №7. - С.52-53; 26. Звездич П. Результаты выборов в Австрии. // Жизнь. - 1901, Т. IV. - С.390; 27. Левин И.О. Некоторые политические итоги и перспективы. // Русская мысль. - 1913, Кн.2. - С.4-5; 28. Левин И.О. Австрийские дела. - С.10; 29. Василевский Л.М. Австро-Венгрия. Политический строй и национальные вопросы. - С.50-51; 30. К.Ведемюллер. За рубежом. Внешняя и внутренняя политика Австро-Венгрии. // Современный мир. - 1909. - №3. - С.102; 31. Ратнер М. Национальные и политические моменты в парламентской жизни Австрии. // Вестник Европы. - 1911, кн.1. - С.142; 32. Глебов А. Профессиональное рабочее движение и национальные противоречия. // Русская мысль. - 1910. - №12. - С.82; 33. Звездич П. Избирательная система в австрийском парламенте. // Образование. - 1906. - №2, отд.2. - С.141; 34. Василевский Л. Национальный вопрос и австрийские социалисты. // Русское богатство. - 1906. - №9. - С.50; 35. Ратнер М. Национальные и политические моменты в парламентской жизни Австрии. // Вестник Европы. - 1911, кн.1. - С.149; 37. Ратнер М. Национальный вопрос в свете социалистического мировоззрения. // Русское богатство. - 1908. - №2. - С.54; 38. Василевский Л. Австро-Венгрия. - С.49-50; 39. Лозинский С.Г. Национальный вопрос и политические партии в Австрии. - М., 1907. - С.80; 40. Василевский Л. Национальный вопрос и австрийские социалисты. // Русское богатство. - 1906. - №9. - С.59; 41. Кретинин С.В. Карл Реннер: жизнь и деятельность. // Новая и новейшая история. - 1999, №5. - С.118-119; 42. Василевский Л. Национальный вопрос и Австрийские социалисты. // Русское богатство. - 1906, №9. - С.64; 43. // Русское богатство. - 1908, №4. - С.167, 171, Див: Формы национального движения в современных государствах. Под. Ред. Кастильянского А.И. - СПб., 1910. - С.810; 44. Глебов А. Профессиональное рабочее движение и национальные противоречия. // Русская мысль. - 1910, №12. - С.76; 45. Глебов А. Борьба за национальную школу в Австрии. // Русская мысль. - 1912, кн.8., отд.2. - С.76; 46. Караваев А. Сорок лет австрийской всеобщей народной школы. // Современный мир. - 1910, №5., отд.2. - С.27; 47. Штрассер Н. Письмо из Австрии. // Вестник Европы. - 1912, кн.1. - С.356; 48. Там само. - С.363; 49. Василевский Л. Накануне новых выборов в парламент. // Русское богатство. - 1911, №5. - С.74; 50. Глебов А. Профессиональное рабочее движение национальные противоречия. // Русская мысль. - 1910, №12. - С.78; 51. Там само. - С.79; 52. Ратнер М. Парламентские выборы в Австрии. Письмо из Вены. // Вестник Европы. - 1911, Июль. - С.326.

О.П. Шкробтак

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ФРАНКІСТСЬКОЇ ІСПАНІЇ У 1946-1959 РОКАХ

В історії зовнішньополітичної діяльності франкістської Іспанії чітко вирізняється 5 періодів: 1) 1936-1939р.р. – громадянська війна та орієнтація на держави осі; 2) 1939-1945р.р. – політика нейтралітету та “невоюючої країни”; 3) 1946-1950р.р. – період міжнародної ізоляції; 4) 1950-1959р.р. – визнання більшістю країн ООН франкістського режиму та входження Іспанії у провідні міжнародні організації; 5) 1960-1975р.р. – період десаррольїзму.¹

З кінця 1943 р. СРСР розпочав активну дипломатичну підготовку на предмет ідентифікації франкістського режиму як фашистського, що забезпечило б його відповідне покарання та міжнародну ізоляцію. Окрім цього, у 1944 р. за вказівкою Москви і при її різнобічній ідеологічній та матеріальній допомозі відновились на території Іспанії широкомасштабна партизанська війна проти режиму Франко, яка тривала до 1951 р.²

Ставлення країн антигітлерівської коаліції до ініціатив Радянського Союзу було різним. Англія в особі У.Черчілля висловлювалась за розуміння проблем іспанського режиму. Англійський прем'єр навіть підкреслював можливість створення з Іспанією спільного антикомуністичного альянсу. Натомість президент США Ф.Рузвельт, даючи інструкції новому американському послу в Іспанії А. Армюру, наголосив у березні 1945 р., що в “об'єднаних націях нема місця для уряду, що утворений на фашистських засадах”.³

На Потсдамській конференції після довгих дискусій її учасники прийняли антиіспанську резолюцію, що унеможливила вступ Іспанії в ООН.⁴

Ряд держав вдалися до дій, адекватних рішенням голів трьох держав у Потсдамі. Так, 1 березня 1946 р. французький уряд, керований генералом де Голлем, заклав франко-іспанський кордон. У квітні цього ж року східноєвропейські країни, що опинилися у зоні впливу СРСР, розірвали в односторонньому порядку дипломатичні відносини з Іспанією. США, Англія та Франція опублікували заяву, в якій висловлювали сподівання, що іспанці мирно усунуть режим Франко і утворять Тимчасовий уряд, який проведе вільні вибори.⁵

Нарешті, розгляд "іспанського питання" в ООН, зніційований Радянським Союзом, завершився прийняттям у грудні 1946 р. резолюції, за якою франкістський режим визнавався фашистським та причетним до розв'язання другої світової війни. Країнам-членам ООН пропонувалось згорнути стосунки з Іспанією, відкликати своїх амбасадорів. Іспанія позбавлялась також права стати членом ООН та вступати у міжнародні організації, що діяли під її егідою.⁶

Міжнародний бойкот стосовно Іспанії вилився також в те, що на неї не було поширено дію "плану Маршалла".

Так почався складний для Іспанії період міжнародної ізоляції. На велелюдному мітингу (500 тис. чол.), що відбувся на Пласа-де-Оріенте, каудильйо у відповідь на оонівську резолюцію заявив: "...Не може не дивувати те, що відбувається в ООН щодо Іспанії. І це тоді, коли 12 націй, недавно незалежних, піддані комуністичному терору та переслідуванням". Резолюцію ООН він розцінив як пряме втручання у внутрішні справи іспанців і закликав їх до єдності.⁷

Політика ізоляції призвела до майже повного згортання зовнішньоторговельних стосунків, що суттєво ускладнило внутрішнє становище в Іспанії, особливо на продовольчому ринку. На допомогу прийшла пероністська Аргентина, яка не пристала до резолюції ООН. За аргентинсько-іспанською угодою, підписаною 30 жовтня 1946 р., франкістський уряд отримав кредит у 350 млн. песо для закупівлі на аргентинському ринку 400 тис. т. пшениці, 120 тис. т. кукурудзи, 20 тис. т. мороженого м'яса, 5 тис. т. солонини, 10 тис. т. чечевиці, 50 тис. ящиків яєць, понад 8 тис. т. масла, посівне зерно та інші товари. Впродовж 1947-1948 рр. Іспанія та Аргентина продовжували співпрацю, уклавши ще ряд торговельних угод. Договір від 9 квітня 1948 р., що отримав назву протоколу Франко-Перон, передбачав пролонгацію поставок пшениці в рахунок аргентинських кредитів аж до 1951 р. Натомість Іспанія оголосила ряд своїх портів та міст, наприклад, Кадіс та Барселону, порто-франко для торгівлі з Аргентиною. Правда, варто зауважити, що Аргентина все ж переслідувала свої корисливі цілі, оскільки згодом зажадала повернення кредитів у доларах, тоді як у договорах розрахунки проводились у песо або песетах. До того ж закупівельні ціни на аргентинську пшеницю виявилися завищеними вв'ятеро.⁸

Не пристала до антиіспанської резолюції ООН і Португалія, яка у 1948 р. пролонгувала на 10 років "іберійський пакт", укладений Франко і Салазаром у роки другої світової війни. У 1954 р. було укладено нову угоду про координацію дій генштабів збройних сил обох країн, яка започаткувала щорічні консультації вищих військових функціонерів Іспанії та Португалії. У 1957 р. в рамках "іберійського блоку" створено спеціальний міністерський комітет з питань економічної політики та співпраці з європейськими економічними структурами.⁹

Міжнародні санкції щодо франкістської Іспанії не припинялись. Так, конференція, що відбулася у серпні-вересні 1947 р. у Парижі за участю представників Франції, Англії, США, СРСР, висунула вимогу до уряду Іспанії звільнити окуповану нею у 1940 р. зону Танжера. Натомість учасники конференції оголосили створення у зоні Танжера тимчасового уряду та відновлення міжнародної системи правління від 1923 р., марокканський султан поновлювався у своїх правах. Іспанія, незважаючи на її протести, не брала участі у конференції. Вона негайно вивела свої війська з цієї зони.

Проте СРСР вимагав також, щоб іспанці були виведені зі складу танжерської адміністрації. Але іспанці становили більшу частину європейського населення цього міста, крім того, Іспанія постачала туди продовольство. Тому три західні держави відмовилися погодитись на вимогу СРСР про виведення іспанців з адміністрації і згодилися лише на те, щоб не запрошувати Іспанію на конференцію, яка мала остаточно визначити статус цієї зони. Конференція мала відбутися не далі як через 6 місяців. Але ця конференція так і не відбулася, і тимчасовий статус Танжера залишився.¹⁰

На танжерській проблемі була зав'язана і інша – марокканська. Марокко все ще залишалось головним пріоритетом для військових Іспанії взагалі, і для каудильйо, зокрема. Саме тут у Марокко він здобув славу найуспішнішого генерала. Під контролем Іспанії знаходилась північна частина марокканської території з населенням в 1 млн. чол. За іспано-французькою конвенцією про розділ Марокко (1912 р.) марокканська територія була фактично колонією Іспанії, хоча юридично вважалась володінням марокканського султана. Іспанський уряд з хвилюванням спостерігав за піднесенням національно-визвольного руху, зокрема, у французькій частині Марокко. Не можна сказати, що керівник Іспанії Ф. Франко володів заздалегідь продуманою стратегією стосовно протекторату у Марокко. Він розумів, що втримати його не вдасться, все ж сподівався на поступовість цього процесу (в межах 25 років). Проте історичні реалії виявилися сильнішими. 7 квітня 1956 р. за обопільною іспано-марокканською угодою було визнано незалежність і повний суверенітет Марокко з усією приналежною атрибутикою (власними: зовнішньою політикою, армією, територією). Проте міста Мелілья, Сетуа та район Іфні залишались під управлінням Іспанії.¹¹

Програвши битву на міжнародній арені, франкістський уряд приділяв значну увагу ідеологічному обґрунтуванню нової держави. У цьому контексті продовжувався діалог з Ватиканом, ряд попередніх угод з яким було підписано ще у 1941, 1946, 1950 роках. За ними значно розширювались, з одного боку, повноваження католицької церкви та кліру у сфері освіти, релігійного виховання у іспанських збройних силах, з іншого, посилювалась роль держави у суто конфесійних справах, наприклад, право світської влади призначати єпископів. Укладенню конкордату передувала копітка підготовча робота. В Іспанії працювала спеціальна комісія, яка 6 квітня 1951 р. вручила проект конкордату папі Пію ХІІ. Основна проблема на шляху його ратифікації полягала у правах протестантських общин, на суворому дотриманні яких наполягали США.¹²

27 серпня 1953 р. було підписано конкордат між Іспанією та Ватиканом. По суті, договір лише підтверджував характер стосунків між церквою та державою при франкістському режимі. Разом з тим підписання конкордату стало подією першочергового значення, яка зміцнила міжнародні позиції Іспанії. У своєму посланні до кортесів з нагоди підписання конкордату голова держави Ф. Франко перерахував заходи іспанських урядів “щодо ліквідації сектантського законодавства республіки”: відміна закону про розлучення та цивільний шлюб, про конгрегації, про відновлення “Товариства Ісуса”, введення релігійної освіти у всіх навчальних закладах, надання орденам та конгрегаціям прав на створення та утримання власних шкіл, відновлення бюджетних витрат на потреби церкви, відбудова культових споруд, що постраждали у ході громадянської війни. Існувала також угода між Іспанією та Ватиканом від 7 червня 1941 р. про призначення єпископів, за якою папський нунцій погоджував з іспанським урядом список з 6 кандидатів, папа вибирав з цього списку 3 кандидати і, нарешті, Ф. Франко вибирав з цих трьох одного.¹³

В конкордаті за католицькою церквою визнавались великі юридичні права. Гарантувався статус орденів, релігійних асоціацій та їх майна (ст.4); культові споруди, резиденції церковних ієрархів, приміщення вищих церковних навчальних закладів звільнялись від оподаткування (ст.20); їм забезпечувались державні дотації (ст.18-19); підтверджувались права церкви у сфері освіти (ст.26-27). Спеціально обумовлювався

також у ст.6 конкордату обов'язок кліру щоденно проводити молитви за Іспанію і главу держави відповідно до "традиційної формули та вимог святої літургії."¹⁴

Наступна дипломатична колізія франкістської Іспанії пов'язана з утворенням держави Ізраїль та першою арабо-ізраїльською війною. Режим Ф.Франко зберіг непогані стосунки з арабськими державами, тому відкрите визнання Ізраїлю могло завадити його позитивному іміджу у арабському світі. Проте Іспанія була поставлена у скрутне становище самими ізраїльськими урядовцями, які зайняли ворожу позицію щодо "іспанського питання" в ООН. Моше Шарет – представник Ізраїлю в ООН у телеграмі прем'єру Бен Гуріону писав: "Наша думка така, що Франко – союзник Гітлера". Хоча Ізраїль не стверджував, що іспанський режим прямо причетний до переслідувань та фізичного винищення євреїв, але співпраця з країнами осі дозволяла їм інкримінувати Іспанії відповідальність за холокост. На той час фактична сторона цієї справи була ще маловідома. Нині є всі підстави стверджувати, що режим Франко не вводив антисемітських законів не тільки на території власної держави, але навіть у Танжері. Більше того, Іспанії вдалось різними шляхами врятувати від депортації, а, отже, від смерті 3800 євреїв; доведено, що 801 іспанський єврей був репатрійований з Франції та Греції; 155 чол. були врятовані від таборів смерті; 2795 іспанських євреїв отримали захисні протекціоністські документи від режиму Франко. Іспанія використовувалась також єврейськими біженцями як транзитна територія. Загальна кількість євреїв, що скористалась даною ситуацією, обліковується від 37000 до 50000 чол.¹⁵

"Холодна війна", конкретизація якої припадає на 1947 р., спричинилася до різних перемін у взаєминах між франкістською державою та міжнародним співтовариством. Окрім зовнішніх факторів, пов'язаних з глобальною конфронтацією двох світових систем, непересічну роль у цих зрушеннях зіграла поступова та послідовна лібералізація франкістських державних структур, відновлення монархічного устрою в Іспанії відповідно до закону про престолонаслідування від 1947 р. Глава держави Ф.Франко, позитивно оцінюючи налагодження стосунків із західними демократіями, все ж наголошував на тому, що неодмінною умовою цієї співпраці залишається невтручання іноземних держав у внутрішні справи Іспанії.

Вирішальним фактором виходу з ізоляції та інтеграції Іспанії у європейські та світові організації стала співпраця з Сполученими Штатами, спорадичні контакти з якими, здебільшого у військовій сфері, почалися з 1947 р., а регулярні - з 1950 р. У 1947 р. з візитами у Мадриді побувало ряд відомих конгресменів, у наступному – командувач Середземноморським флотом США адмірал Ф. Шерман. Адмірал переслідував конкретну мету - в'яснити можливість укладення двосторонньої угоди, яка б дозволила розмістити на іспанській території військові бази в обмін на американську військову та економічну допомогу. З деякими візитерами зустрічався каудильйо. Він заявив: "Іспанія є атлантичною державою. Ми не можемо змінити закони географії. Перепони, які, можливо, постануть на шляху до взаєморозуміння, йтимуть не від нас. Але ми не можемо не поставити першу умову нашої співпраці: збереження за нами права управляти своєю країною так, як ми цього хочемо."¹⁶

Своєрідним катализатором американо-іспанського діалогу стала корейська війна. Проіспанська політика США увінчалась успіхом. 4 листопада 1950 р. Генеральна Асамблея ООН (39-"за"; 10 – "проти"; 12 – "утрималось") схвалила з подання 7 латиноамериканських держав текст резолюції, яка скасовувала рішення ООН від 1947 р. про відкликання послів з Мадрида та позбавлення Іспанії права брати участь у міжнародних організаціях. Одним із перших послів західних держав, що вручив вірчі грамоти, був посол США Стентон Гриффис. США, щоправда, наполягали на одній умові, яка стосувалася ширших прав представників різних конфесій. Режим відхилив цю вимогу. У листі до Г.Трумена каудильйо підкреслював релігійну єдність іспанської нації на відміну від релігійного плюралізму, що існує у США. Тоді ж Іспанія стала членом ФАО, у 1951 р. – Міжнародної організації цивільної авіації, у 1952 р. – ЮНЕСКО.¹⁷

У 1950 р. адміністрація Трумена прийняла рішення про виділення Іспанії позики в розмірі 62,5 млн. дол., у 1951 р. – 100 млн. дол., у червні 1952 р. ця сума була збільшена до 125 млн. дол. По-різному оцінюється американська фінансова допомога. Цікавою є позиція самого Ф.Франко щодо американської допомоги, яку він висловив у травні 1949 р.: “Сподівання на подарунки аморальні і це не в натурі іспанців. Ми не відмовимося від іноземної допомоги, тому що це прискорить темп нашої відбудови, але якщо ця допомога супроводжуватиметься шантажем, ми відкинемо її і будемо домагатися своєї незмінної мети самі, хоч і повільніше.”¹⁸ Відомий російський іспаніст С.П.Пожарська справедливо зауважує, що проникнення іноземного капіталу (в основному американського) в іспанську економіку вимивало залишкові елементи автаркії, а інтернаціоналізація економічних проблем в Іспанії виявилася тим стимулом, що спричинив політичну еволюцію режиму по шляху наближення до західної політичної та економічної моделі.¹⁹ Іспанський історик та економіст Р. Тамамес вважає американську допомогу малозначущою для розвитку його країни, навіть мізерною, особливо у порівнянні з допомогою США західноєвропейським країнам за планом Маршалла. США, на його думку, збували в Іспанії свою надлишкову продукцію (бавовна та соєва олія складала 50% допомоги). Така допомога лише послабила продовольчу проблему в Іспанії, дозволивши стабілізувати ціни на продовольчому ринку впродовж 1951-1956 рр. та зменшити квоту продуктів, що розподілялись за картками.²⁰

Варто наголосити на тому, що керівник Іспанії Ф.Франко поведився досить незалежно, йдучи на переговори з західними державами, у тому числі з США. Він підкреслював цим, що змінилися вони, але не принципи та позиція Іспанії. Так, на іспано-американських переговорах виникла гостра полеміка навколо питання про масштаби та характер американської допомоги. Іспанська делегація наполягала на регулярній допомозі США, а також на тому, щоб створення військових баз на півострові прямо залежало від розробки конкретних програм допомоги. Американці погодились.²¹

Виступаючи у кортесах з нагоди підписання договору з США, каудильйо зазначив, що зовнішня політика режиму у роки громадянської війни і у роки другої світової війни була незмінною і слугувала гідності, величі та прогресу нації. Нині Європа поділена на переможців та переможених, вона виведена з рівноваги амбіціями СРСР. Цей фактор спричинив лінію поведінки Іспанії у стосунках з Європою. Укладаючи договір з США, іспанська нація перш за все відстоює свої власні інтереси і водночас інтереси оборони Заходу і робить це у рамках дотримання нашого непохитного суверенітету. Договір зі США започатковує добрі стосунки між іспанським та американським народами. Він також зміцнює “іберійський блок”.²²

26 вересня 1953 р. було підписано договір між Іспанією та США. Він складався з трьох угод: а/ про взаємну безпеку; б/ про економічну допомогу; в/ про оборону. Загальна сума американських видатків складала за договором на наступні чотири роки 465 млн. дол. США несли витрати на створення інфраструктури військового значення, будівництво доріг, портів, оборонних об'єктів. Американські зобов'язання поширювалися на поставки військової техніки, зброї та спорядження для переоснащення іспанської армії. Натомість Іспанія дала згоду на створення ряду військово-повітряних та військово-морських баз. Мадрид надавав привілеї та пільги іноземному капіталу, знижував митні тарифи, вводив преференційну систему оплати та розрахунків при закупівлі американцями іспанських матеріалів.²³

Два роки поспіль Іспанія була включена у список з 16 країн – майбутніх членів ООН. У грудні 1955 р. Іспанія стала повноцінним членом цієї міжнародної організації. Каудильйо заявив, що це є справедливим актом, хоча й запізнілим. “Ми йдемо в ООН з чистим сумлінням і відкритим серцем, без інших прагнень, окрім прагнення справедливості, миру”.²⁴

Наприкінці 50-х – початку 60-х років відновили всебічну співпрацю з Іспанією ФРН, Франція, Великобританія, Бельгія та інші держави. Прямим наслідком цих

двосторонніх зв'язків стала інтеграція Іспанії у багатосторонні міжнародні економічні структури : у 1958 р. – асоційований член Організації європейської економічної співпраці, Міжнародного валютного фонду та Міжнародного банку реконструкції та розвитку.

Апогеєм іспано-американських взаємин став візит президента США Д.Ейзенхауера до Іспанії в грудні 1959 р.

Рубіж 50-60 років позначився водночас для Іспанії важливими внутрішніми перемінами, а саме: переходом від політики автаркії до відкритої ринкової економіки західноєвропейського взірця.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Jose Manuel Sabin Rodriguez. La dictadura franquista. 1936-1975. Textos y documentos.- Madrid, 1997. – P.197-198 (далі – Textos y documentos...); 2. Листер Э. Из опыта партизанской войны в Испании. 1939-1952 гг. // Проблемы мира и социализма.-1965.- №2.-С.58; 3. Пожарская С.П. Испания и США. Внешняя политика и общество.1936-1975. – М.,1982. – С.151-152; Черчилль У. Вторая мировая война. Кн.3.Т.5-6.- М.,1991.- С.675; 4. Textos y documentos., P.207; 5. Fusi Juan Pablo. Franco. Spanien unter der Diktatur.1936-1975.- Munchen, 1992.- P.95-96; 6. ООН. Генеральная Ассамблея. Пленарные заседания. Стенографический отчет.23 октября- 16 декабря 1946 г. – Нью Йорк,1946.-с.239-269; Burgos Espadas Manuel. Franquismo y politica exterior. – Madrid, 1988. – P.160-172; 7. Textos y documentos.,P.208-209,243-244; Burgos Espadas Manuel, P.173-174; 9.Franco Bahamonde F. Discursos y mensajes de S.E. el Jefe del Estado a las Cortes españolas.1943-1961.- Madrid,1961. – P.219-220; Красиков А. Испания и мировая политика. Полвека дипломатической истории. – М.,1989.- С.70,112; 10. Дюррозель Жан-Батист. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. – Київ. - 1995.- С.384-385; 11. Textos y documentos., P.214-216, 268; Franco Bahamonde F. Discursos., P. 220 – 223; Красиков А. Испания и мировая политика, С.128; 12. Burgos Espadas Manuel , P.200 –203; 13. Пономарева Л.В. Испанский католицизм XX века. – М.,1989. – С.153; 14. Там само, С.154 –155; 15. Textos y documentos., P.177; Bernd Rother. Franco und die deutsche Judenverfolgung. – Vierteljahrshefte zur Zeitgeschichte. – April 1998.- № 2. – P.189-221; 16. Textos y documentos ,P.210; Красиков А. Испания и мировая политика , с.:8; 17. Textos y documentos, P.209-210; 18. Gallo M. Spain under Franco. –New-York.1974. –P.189; Descola Jean. Oh España. – Barcelona, 1976. – P.324; Красиков А. Испания и мировая политика, С.84 ; 19. Пожарская С.П. Испания и США. - С.282-285; 20. Textos y documentos, P.214; 21. Престон Пол. Франко. – М., 1999. – С.460-465; 22. Textos y documentos, P.250; 23.Textos y documentos. - P.210; Красиков А. Испания и мировая политика. - С.89-90; Престон Пол. Франко. - С.471; 24. Textos y documentos. - P.268.

Т.І.Пилипенко

“ОРГАНІЧНИЙ ЗАКОН ДЕРЖАВИ” 1967 РОКУ ТА ЙОГО РОЛЬ В КОНСОЛІДАЦІЇ ІСПАНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.

Кульмінаційним моментом у процесі інституювання франкістської державності стало прийняття народним референдумом 14 грудня 1966 року “Органічного закону держави”. За цей закон проголосували 18643 тисячі громадян, що склало 85,5% виборців і 97,86% учасників референдуму. Основна мета його, вказана в преамбулі – “завершити інституціоналізацію національної держави”¹, повністю відповідала необхідності законодавчого закріплення функцій державного механізму, його компетенції та взаємовідносин законодавчих, виконавчих та судових органів влади. Франкізмові справді вдалося консолідувати навколо себе іспанське суспільство у зв’язку із різкими змінами на краще у виробництві та матеріальному добробуті іспанців. Прийняття “Органічного закону” стало логічним продовженням лібералізаційних процесів, проголошених франкістською адміністрацією в 1962 році, він започаткував засади досить визначеної інституційної системи.

Комплексний аналіз “Органічного закону”, його складових частин та ролі у подальшому реформуванні франкізму у бік демократизму здійснив російський дослідник В.А.Савін у статті “Франкістська диктатура і “Органічний закон держави” 1967 р.”² І хоча автор не завжди уникає догматичних марксистсько-ленінських оцінок, проте, загалом,